

Patrycja Wójtowicz

**ZNAMIONA TYPÓW CZYNÓW ZABRONIONYCH
DOTYCZĄCYCH UTRZYMYWANIA KONTAKTÓW
SEKSUALNYCH Z MAŁOLETNIM
W POLSKICH KODEKSACH KARNYCH
- UJĘCIE PRZEKROJOWE**

Statutory definitions of the types of acts prohibited related to having sexual relationship with a minor in Polish Penal Codes – cross-cuttingly

Legislator describes and specifies particular types of acts prohibited by means of definitions. Over the course of 80 years, starting from the Penal Code of 1932, some further changes have been implemented (both related to the classification of acts and their specification by means of definitions). This paper indicates the evolution of these definitions, which served to describe the act prohibited in form of having sexual relationship with a minor. The current Penal Code of 1997 including the last amendment from the fifth of November, 2009 which implemented two new types of acts prohibited constitutes the frame of reference. This paper will attempt to capture cross-cuttingly the definitions by means of which the following legislator formed the prohibited act of having sexual relationship with a minor.

Key words: paedophilia, minor, definitions

Definicja zaburzenia psychoseksualnego dotyczącego osoby dorosłej, polegającego na zaspokajaniu potrzeb seksualnych poprzez kontakt z niedojrzałym

pliciowo małoletnim, tzw. pedofilia, najsilniej koresponduje z nauką medycyny. Termin pedofilia oznacza stałą skłonność seksualną osoby dorosłej do osób małoletnich¹. W związku z niesionymi przez to zjawisko zagrożeniami, godzącymi przede wszystkim w zdrowie psychofizyczne małoletnich, niezbędna była regulacja czynu zabronionego oraz określenie odpowiedzialności karnej za popełnienie tego typu czynu zabronionego. Istotnie, kolejne kodyfikacje dawały wyraz odmiennej motywacji ustawodawcy oraz odmiennej klasyfikacji tego typu czynu zabronionego, w związku z choćby uwarunkowaniami społecznymi, historycznymi oraz pojmowaniem moralności i obyczajności. Niemniej począwszy od pierwszej, znamienitej kodyfikacji z 1932 r., typ czynu zabronionego w postaci utrzymywania kontaktów seksualnych z osobą małoletnią znajdował miejsce, choć ustawodawca opisywał go przy pomocy odmiennej formuły znamion.

Niniejsza praca ma na celu wskazanie typów czynów zabronionych w odniesieniu do zjawiska pedofilii na tle polskich kodyfikacji, szczególną uwagę poświęcając poszczególnym znamionom tworzącym te typy czynów zabronionych. W obliczu nowelizacji z 5 listopada 2009 r.², wprowadzającej dwa nowe typy czynów zabronionych, mianowicie przestępstwa seksualnego nagabywania małoletniego oraz publicznego propagowania lub pochwalania zjawiska pedofilii, w pracy zwrócono uwagę również na niedookreśloność tworzących je znamion oraz problemy w ich interpretacji.

Czyn nierządny względem osoby poniżej lat 15 w k.k. z 1932 roku – uwagi ogólne

Typ czynu zabronionego, odpowiadający współczesnemu typowi czynu zabronionego w postaci obcowania płciowego lub innej czynności seksualnej z osobą małoletnią poniżej lat 15 w kodeksie karnym z 1932 r. został umieszczony w art. 203³ Rozdziału XXXII, zatytułowanego „Nierząd”⁴. Miejsce, jakie wskazany typ czynu zabronionego zajmował w rozporządzeniu, zasługuje na szczególną uwagę przede wszystkim ze względu na sprowadzenie osoby małoletniej do pozycji na równi z osobą niepoczytalną⁵. Zabieg ten ma swoje uzasadnienie w określeniu osoby poniżej lat 15 jako osoby pozbawionej zdolności rozpoznania znaczenia czynu oraz pozbawionej zdolności pokierowania swoim postępowaniem,

¹ I. Pospiszyl, *Patologie seksualne*, Warszawa 2008, s. 245.

² Ustawa z 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy Kodeks karny, ustawy Kodeks postępowania karnego, ustawy Kodeks karny wykonawczy, ustawy Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 206, poz. 1589.

³ W brzmieniu: „Art. 203. Kto dopuszcza się czynu nierządnego względem osoby poniżej lat 15 albo osoby, zupełnie lub częściowo pozbawionej zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swym postępowaniem, podlega karze więzienia do lat 10”.

⁴ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. Dz.U. Nr 60, poz. 571.

⁵ D. Milewicz-Bednarska, *Ustawowe znamiona przestępstw stypizowanych w art. 200 k.k. – próba analizy*, „Prokurator” 2008, nr 4(36), s. 51.

niem⁶. Niewątpliwie rozwój psychofizyczny osoby, która nie ukończyła 15 lat nie jest, według ustawodawcy na poziomie, który pozwala na działanie według własnej woli. Czyn nierządny był zawsze oceniany jako kierowany wbrew woli małoletniego. I choćby nawet wstępne ustalenia były odwrotne, choćby małoletni za sobą miał już tego typu doświadczenia, zawsze kwalifikacja była taka sama⁷. Są to czyny, które traktowane były na równi z homoseksualizmem, zwanym nierządem przeciw naturze, zoofilią, zwaną perwersją oraz innym sposobem próby zaspokojenia swojego popędu seksualnego – odmiennie od spółkowania małżeńskiego (*matrimonium est remedium concupiscentiae*), które jako jedyne był akceptowane społecznie⁸. Można więc bezsprzecznie stwierdzić, że ówczesny ustawodawca przyjął koncepcję moralistyczną, podług której formułował cały porządek prawny w kwestii przestępstw popełnianych na tle seksualnym⁹.

Ewentualne wyrażenie zgody osoby małoletniej na dopuszczenie się wobec niej przez sprawcę czynu nierządnego bądź też wyrażenie zachęty względem takiego czynu, jak również i okoliczność czerpania zarobku z czynów nierządnych podlegały tej samej kwalifikacji prawnej¹⁰. Elementem nieodłącznym istoty tego rodzaju czynów to zmuszanie przyjęte przez ustawodawcę za pewnik, bez względu na okoliczności, w jakich do takiego czynu dochodziło¹¹, co w swej formie zbliżone było niewątpliwie do typu czynu zabronionego w postaci zgwałcenia¹².

Natomiast jeśli chodzi o nazewnictwo, określenie przestępstwa jako czyn nierządny – według Sądu Najwyższego, oprócz wyżej wspomnianego stanowiska J. Makarewicza to „każdy czyn, mający na celu zaspokojenie popędu płciowego lub podnieconej pobudliwości płciowej”¹³. Aby zakwalifikować czyn jako nierządny, nie było konieczne również to, by sprawca podczas samego jego dokonania doznawał jakiegokolwiek rozkoszy¹⁴.

Czyn ubieżny w k.k. z 1969 r. – uwagi ogólne

Odmienne sklasyfikowano oraz sformułowano tego rodzaju typ czynu zabronionego w Kodeksie karnym z 19 kwietnia 1969 r. z mocą obowiązującą od 1 stycz-

⁶ J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1932, s. 298.

⁷ Wyrok SN z 23 września 1936 r., SN III K 1282/36, Zb. Orz. SN 1937, nr 2, poz. 57.

⁸ J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 298.

⁹ M. Filar, *Nowelizacja kodeksu karnego w zakresie tzw. przestępstw seksualnych*, „Prokuratura i Prawo” 2004, nr 11–12, s. 22.

¹⁰ Wyrok SN z 28 maja 1934 r., SN I K 346/34, OSN(K) 1934/12/297.

¹¹ M. Filar, *Nowelizacja kodeksu karnego...*, s. 22.

¹² *System prawa karnego. O przestępstwach w szczególności*, red. I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński, t. 4, cz. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1989, s. 200.

¹³ Wyrok SN z 11 października 1933 r., SN II K 847/33, OSN(K) 1934/1/7.

¹⁴ L. Peiper, *Komentarz do kodeksu karnego i prawa o wykroczeniach*, Kraków 1936, s. 419.

nia 1970 r.¹⁵ Mianowicie w niniejszej ustawie przepis znalazł miejsce w Rozdziale XXIII, zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko obyczajności”. Typ czynu zabronionego pod nazwą „czyn lubieżny” sklasyfikowano w art. 176 tego rozdziału¹⁶. Zmianą miary reformatorskiej, jaka dotyczy umiejscowienia tego typu czynu zabronionego w tym właśnie miejscu, jest niewątpliwie zerwanie z zabiegiem wyrównania małoletniości z niepoczytalnością. Ustawodawca rozdzielił dwa typy czynów zabronionych i umieścił osobno czyn nierządny z osobą niepoczytalną w art. 169¹⁷. Motywacja ustawodawcy uzasadniająca pojawienie się tego typu czynu zabronionego w ustawie zdaje się podobna do motywacji ustawodawcy w przypadku kodeksu karnego z 1932 r. Podobnie założono, że ogólny poziom rozwoju psychofizycznego osoby małoletniej nie pozwala na racjonalną ocenę czynu, objęcia swoją odpowiedzialnością decyzji podejmowanej w sferze seksualnej. Jako uzasadnienie takiej klasyfikacji służy również możliwość zakłócenia prawidłowego rozwoju, zarówno fizycznego, jak i psychicznego oraz samego funkcjonowania w społeczeństwie, co zakłócać miałyby zbyt wczesne macierzyństwo lub ojcostwo¹⁸. W związku z tym, czyn lubieżny rozumiany był jako zamach wobec prawidłowego, przebiegającego bez zakłóceń rozwoju dziecka¹⁹. Co więcej, przepis ten stał na straży szeroko rozumianej obyczajności społecznej²⁰, również jako pewnego rodzaju ochrona przed wykorzystywaniem małoletniej osoby do zaspokojenia swojego popędu płciowego²¹. Ogólnie rzecz ujmując, przedmiot ochrony stanowił społecznie uznany porządek w zakresie prowadzenia życia seksualnego²², w szczególności prawidłowy rozwój psychofizyczny²³. Użyte nazewnictwo dla objęcia czynów podlegających odpowiedzialności karnej w związku z art. 176 kodeksu karnego z 1969 r., było odmienne od funkcjonującego w kodeksie karnym z 1932 r., ponieważ został on wówczas określony jako czyn lubieżny. I tak pojęcie czynu lubieżnego można interpretować w znaczeniu węższym i szerszym niż czyn nierządny. Z jednej bowiem strony obejmował on zachowania niewchodzące w zakres znaczeniowy czynu nierządnego, a z drugiej ograniczał się wyłącznie do osób poniżej lat 15²⁴. Wobec pytania, jakie zachowania podlegały pod niniejszy typ czynu zabronionego, zgodnie z oceną I. Andrejewa, było wszelkie zachowanie, które zostało podjęte przez sprawcę „w celu po-

¹⁵ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna. Podręcznik*, Kraków 2010, s. 75.

¹⁶ W brzmieniu: „Art. 176. Kto dopuszcza się czynu lubieżnego względem osoby poniżej lat 15, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”. Dz.U. Nr 13, poz.94, z późn. zm.

¹⁷ D. Milewicz-Bednarska, *Ustawowe znamiona przestępstw...*, s. 51.

¹⁸ *System prawa karnego. O przestępstwach w szczególności...*, s. 196–197.

¹⁹ I. Andrejew, *Kodeks karny. Krótki komentarz*, Warszawa 1988, s. 155.

²⁰ J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz. Część szczególna*. t. 2, Warszawa 1987, s. 151.

²¹ *Prawo karne. Zagadnienia teorii i praktyki*, red. A. Marek, Warszawa 1986, s. 377.

²² K. Buchała, *Prawo karne materialne*, Warszawa 1989, s. 641.

²³ Wyrok SN z 14 lipca 1988 r., SN II KR 163/88, OSNKW 1988, nr 11–12, poz. 83.

²⁴ *Prawo karne. Zagadnienia teorii i praktyki...*, s. 377.

drażnienia lub zaspokojenia pobudliwości płciowej²⁵. Tak więc było to zarówno obcowanie płciowe, jak i inne zachowanie²⁶, chociażby nie została spełniona przesłanka kontaktu cielesnego²⁷. Było to zarówno dotykanie miejsc intymnych ofiary, jak i samo stykanie się sprawcy z ciałem małoletniego dla pobudzenia seksualnego²⁸. Czyn lubieżny był nie tylko czynem nierządnym samym w sobie, ponieważ obejmował również obnażanie się w obecności osoby trzeciej w postaci małoletniej osoby²⁹. Wystarczyło więc, by ofiara swoją świadomością obejmowała charakter zachowania sprawcy³⁰. Według K. Buchały, takie rozszerzenie znaczeniowe pojęcia czynu lubieżnego było zabiegiem, poprzez który kolejna regulacja po art. 176 k.k. z 1969 r., penalizująca „czyn nierządny w obecności osoby małoletniej” staje się pustą³¹. Praktyka sądowicza bowiem wskazywała, że skazania na podstawie art. 177 kodeksu karnego 1969 r.³² dotyczyły w większości przypadków kobiet oferujących usługi seksualne, które swoich klientów przyjmowały w miejscu swojego zamieszkania, miejscu, gdzie przebywały również ich dzieci. Z punktu widzenia interpretacji regulacji, sytuacja taka należała do podlegających penalizacji na podstawie przepisu o dopuszczenie się czynu nierządowego w obecności małoletniej osoby. Niewątpliwie wymieniony w niniejszej regulacji czyn w postaci publicznego dopuszczenia się czynu nierządowego słusznie został pominięty w kodeksie karnym z 1997 r., natomiast jeśli chodzi o dopuszczenie się czynu nierządowego w obecności małoletniego, istnieją zdania odrębne, tak na przykład A. Marek wskazuje na brak potrzeby i niesłuszność depenalizacji tego typu czynu zabronionego³³.

Doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub do innej czynności seksualnej w k.k. z 1997 r. w odniesieniu do kodyfikacji z 1932 i 1969 r.

Zarówno zakres pojęciowy, jak i miejsce w ustawie, łącznie z określonym przedmiotem ochrony, budziły wiele wątpliwości natury doktrynalnej. Tłem dla systematyki k.k. z 1932 i 1969 r. był szeroko rozumiany porządek w sferze seksualnej;

²⁵ I. Andrejew, *Kodeks karny. Krótki komentarz...*, s. 155.

²⁶ Uchwała SN z 23 maja 1974 r., SN VI KZP 7/74, OSNGP 1974, nr 8, poz. 96.

²⁷ *Prawo karne. Część szczególna*, red. W. Świda, Wrocław 1980.

²⁸ T. Marcinkowski, *Medycyna sądowa dla prawników*, Warszawa 1982, s. 421.

²⁹ J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz...*, s. 151.

³⁰ I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie...*, s. 418.

³¹ K. Buchała, *Prawo karne materialne...*, s. 644.

³² W brzmieniu: „Art. 177. Kto dopuszcza się czynu nierządowego w obecności osoby poniżej lat 15 albo publicznie, podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny”. Dz.U. Nr 13, poz. 94 z późn. zm.

³³ A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2009, s. 748.

wspomniane zachowanie akceptowane społecznie w tej dziedzinie życia. Inną drogę obrał ustawodawca w kodeksie karnym z 1997 r., gdzie regulację dotyczącą kontaktów seksualnych z małoletnimi poniżej lat 15 zawarł w art. 200 k.k.³⁴. Usytuowano ją w rozdziale zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności”. Jak o tym mowa w uzasadnieniu, ustawodawca rezygnuje z wyrażenń ocennych, o ładunku negatywnym, jakimi były w poprzednich ustawach czyn nierządny i czyn lubieżny, na rzecz bardziej precyzyjnych określeń³⁵. Przedmiot ochrony w art. 200 k.k. z 1997 r. niezmiennie w stosunku do poprzednich regulacji pozostał taki sam, w postaci prawidłowego rozwoju psychofizycznego małoletniej osoby³⁶, co ma swe podłoże w niewystarczająco ukształtowanej osobowości oraz psychice, niemożliwości właściwej oceny oraz odniesienia się do norm moralnych i obyczajowych, jak również w skutkach zbyt wczesnej inicjacji seksualnej³⁷. Przedmiot ochrony, objęty przez cały rozdział stanowiła wolność seksualna i obyczajność. Przez obyczajność mianowicie należy rozumieć „podstawowe moralne zasady współżycia społecznego w zakresie przeżyć, kontaktów i związków seksualnych”³⁸.

W niniejszej ustawie, w ramach rozszerzenia ochrony osoby małoletniej przed zagrożeniami płynącymi z różnych źródeł, w § 2 przepisu art. 200 k.k., jako nowy typ czynu zabronionego, zawarto utrwalanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat 15³⁹. W zakresie tego typu czynu zabronionego L. Gardocki postuluje rozszerzenie interpretacji terminu obyczajność na społeczne zasady prowadzenia życia seksualnego, prócz zasad moralnych⁴⁰. Treść art. 200 k.k. skierowana jest na uwypuklenie istoty wolności seksualnej, wskazującej na penalizację wszelkich zachowań o charakterze seksualnym⁴¹. Co za tym idzie, odmiennie od poprzednich uregulowań prawnych, kodeks karny z 1997 r. nastawiony jest na ochronę wolności i możliwości samostanowienia w sferze seksualnej⁴².

Podmiotem czynu zabronionego w postaci kontaktów seksualnych z osobą małoletnią, choć inaczej dookreślonego, zarówno w przypadku kodeksu karnego

³⁴ W brzmieniu: „Art. 200 §1 Kto doprowadza małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”. Dz.U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.

³⁵ *Nowe kodeksy karne – z 1997 roku z uzasadnieniami*, Warszawa 1997, s. 196.

³⁶ G. Bogdan, K. Buchała, Z. Cwiąkałski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, M. Rózdzyńkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–277 Kodeksu karnego*, red. A. Zoll, Kraków 1999, s. 553.

³⁷ M. Beisert, *Pedofilia. Geneza i mechanizm zaburzenia*, Sopot 2012, s. 30–32.

³⁸ Uchwała SN z 13 kwietnia 1977 r., VII KZP 30/76, OSNKW 1977, nr 9, poz. 58.

³⁹ D. Milewicz-Bednarska, *Ustawowe znamiona przestępstw...*, s. 52.

⁴⁰ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 1998, s. 239.

⁴¹ T. Bojarski, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, M. Szewczyk, *Kodeks Karny. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 377.

⁴² M. Filar, *Nowelizacja kodeksu karnego...*, s. 22.

z 1932 r.⁴³, kodeksu karnego 1969 r.⁴⁴, jak i kodeksu karnego z 1997 r.⁴⁵, może być każdy człowiek, tak więc począwszy od pierwszej kodyfikacji z 1932 r. stanowił on niezmiennie przestępstwo powszechne.

Począwszy od kodeksu karnego z 1932 r., w redakcji przepisu pojawia się znamię dopuszczenia się – zostaje ono powtórzone w k.k. z 1969 r. Zarówno w art. 176, jak i w art. 177 k.k. z 1969 r. – co do czynu nierządno dokonywanego w obecności osoby poniżej lat 15 bądź publicznie⁴⁶. Natomiast w pierwotnej wersji kodeksu karnego z 1997 r. użyto w miejsce znamienia dopuszczenia się znamię doprowadzenia. Miało to wskazywać jednoznacznie, że autorem czynności wykonawczej może być tylko sprawca. Wykluczone natomiast było rozpatrywanie przypadku, gdy to ofiara – małoletni – byłaby inicjatorem takich czynności⁴⁷. Ostatecznie nowelizacja z 18 marca 2004 r.⁴⁸ wykluczyła znamię doprowadza, tym samym przewidując, że do inicjacji seksualnej może dojść zarówno z woli sprawcy, jak i samej ofiary⁴⁹. Tak więc w ostatecznej formie penalizacją objęte zostaje samo obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczenie się wobec niego innej czynności seksualnej. Znamię dopuszczenia się, jak w art. 203 kodeksu karnego z 1932 r. oraz art. 176 kodeksu karnego z 1969 r., zgodnie z opinią J. Warylewskiego, wskazuje na możliwość, by czyn został popełniony zarówno poprzez działanie, jak i zaniechanie sprawcy. Oznacza to tym samym, że wyrażenie chęci małoletniego na popełnienie tego typu czynu nie wpływa na penalizację⁵⁰. Odmienne w kodeksie karnym z 1997 r., bowiem według stanowiska SN, trafną jest uwaga o wyłączeniu możliwości aktywnego działania oraz wyrażenia chęci bądź dążenia do czynu przez ofiarę wobec znamienia wskazującego na działanie wyłącznie ze strony sprawcy. Jednocześnie w orzecznictwie SN zaznacza się, że sprawca, wyrażający aktywność w poszukiwaniu małoletniego, z którym miałyby dojść do czynu o charakterze seksualnym, to znaczy podejmuje względem tego pewne kroki w postaci proponowania korzyści; choćby udostępnia zabawki – bezsprzecznie wykazuje aktywność – działanie, przez co może być mowa o doprowadzeniu⁵¹.

⁴³ J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 298.

⁴⁴ *Prawo karne. Zagadnienia teorii i praktyki*, red. A. Marek..., s. 377.

⁴⁵ G. Bogdan, K. Buchała, Z. Ćwiakalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, M. Rodzyńkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna...*, s. 554.

⁴⁶ Ustawa z 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny, Dz.U. Nr 13, poz. 94 z późn. zm.

⁴⁷ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, [stan prawny na 1 marca 2010 r.], Warszawa 2010, s. 457.

⁴⁸ Ustawa z 18 marca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks karny, ustawy Kodeks postępowania karnego i ustawy Kodeks wykroczeń, Dz.U. Nr 69, poz. 626.

⁴⁹ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz...*, s. 457.

⁵⁰ M. Flemming, M. Królikowski, B. Michalski, W. Radecki, R. A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117–221*, t. 1, wyd. 4, Warszawa 2010, s. 1057–1058.

⁵¹ SN z 16 maja 2008 r., II KK 338/07., niepubl.

Ujmując przekrojowo znamiona określające typy czynów zabronionych, czyn nierządny obejmował swym zakresem, prócz spółkowania, każdy inny czyn, który został podjęty w celu zaspokojenia w sferze seksualnej, ale musiała zostać spełniona przesłanka kontaktu fizycznego⁵². Czyn lubieżny natomiast nie wymagał fizycznego kontaktu sprawcy z ofiarą⁵³. W miejsce tych pojęć w art. 200 k.k. z 1997 r. wchodzi kolejno obcowanie płciowe i inna czynność seksualna. Poczynając od pojęcia obcowanie płciowe – rozumiane ono jest wąsko w stosunku do czynu nierządnego i czynu lubieżnego. Mianowicie obcowanie płciowe koreluje w większym stopniu z pojęciem spółkowania, które wskazane było już w kodeksie karnym z 1932 r.⁵⁴ Spółkowanie bowiem to według definicji medycznych akt, rozpoczynający się w momencie wprowadzenia do pochwy członka w czasie wzrodu⁵⁵. Ze względu na zakres penalizacji art. 200 kodeksu karnego z 1997 r.,

[...] obcowanie płciowe kumuluje zarówno akt spółkowania (kopulacji) natury heteroseksualnej [...], jak również wszelkie jego surogaty traktowane przez sprawcę jako ekwiwalentne i równoważne spółkowaniu, a polegające na bezpośrednim kontakcie płciowym części ciała jednego z uczestników aktu z częściami ciała drugiego uczestnika, które wprawdzie obiektywnie płciowymi nie są, lecz które sprawca traktuje jako ekwiwalent częściom płciowym, wyładowując za ich pośrednictwem swoje libido (np. stosunek oralny i analny hetero- i homoseksualny)⁵⁶.

Przez obcowanie płciowe należy również rozumieć penetrację narządów rodnych za pomocą rąk⁵⁷. Tak więc nie musi nastąpić sytuacja *immisio penis*. Poprzez obcowanie płciowe rozumie się *coitus in ore*, *coitus per anum* lub też stosunek przedSIONKOWY, czyli zachowania o charakterze seksualnym, które stanowią surogat stosunku płciowego⁵⁸. I tak stosunek oralny został również uznany za ekwiwalent obcowania płciowego⁵⁹, choć kwalifikowano go czasem jako inną czynność seksualną, o której będzie mowa poniżej. Podobnie stosunek płciowy z przedstawicielem tej samej płci, jak wspomniano wyżej; również stosunek z dzieckiem mającym kilka lat, czyli osobą o zupełnie niewykształconych narządach płciowych⁶⁰. Podsumowując, dla bytu sytuacji obcowania płciowego podstawowy warunek jest taki, by zaangażowane były narządy płciowe przy-

⁵² Wyrok SN z 11 października 1933 r., SN II K 847/33, OSN(K) 1934/1/7.

⁵³ D. Milewicz-Bednarska, *Ustawowe znamiona...*, s. 51.

⁵⁴ J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 298.

⁵⁵ Z. Lew-Starowicz, Z. Zdrojewicz, S. Dulko, *Leksykon seksuologiczny*, Wrocław 2002, s. 93.

⁵⁶ M. Bojarski, M. Filar, W. Filipkowski, O. Górniok, S. Hoc, P. Hofmański, M. Kalitowski, M. Kulik, L.K. Paprzycki, E. Pływaczewski, W. Radecki, Z. Sienkiewicz, Z. Siwik, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, *Kodeks karny. Komentarz*, [stan prawny na 1 sierpnia 2008 r.], Warszawa 2008, s. 817.

⁵⁷ Wyrok SA w Katowicach z 9 listopada 2006 r., II Aka 323/06, KZS 2007, nr 1, poz. 62.

⁵⁸ M. Flemming, M. Królikowski, B. Michalski, W. Radecki, R.A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Część szczególna...*, s. 949.

⁵⁹ Wyrok SA w Katowicach z 13 maja 2004 r., II Aka 75/04, KZS 2004, nr 9, poz. 58.

⁶⁰ Wyrok SN z 30 lipca 1986 r., Rw 530/86, niepubl.

najmniej jednego z uczestników⁶¹. Imitowany narząd w postaci np. wibratora, wprowadzony do odbytu lub pochwy w celu penetracji również leży w zasięgu znaczeniowym obcowania płciowego⁶². Penetracja bowiem zgodnie z wyrokiem SN znacznie przekracza próg ustanowiony przez inną czynność seksualną, ponieważ stopień naruszenia wolności człowieka w sferze seksualnej jest dużo większy w porównaniu do samego dotykania narządów płciowych⁶³.

Kolejnym nowym znamieniem, jaki pojawił się w regulacji dotyczącej nawiązywania kontaktów seksualnych z osobą poniżej 15 roku życia, jest inna czynność seksualna. W oparciu o wyrok SN z 5 kwietnia 1999 roku,

[...] inną czynnością seksualną jest [...] takie zachowanie, niemieszczące się w pojęciu obcowania płciowego, które związane jest z szeroko rozumianym życiem płciowym człowieka, polegające na kontakcie cielesnym sprawcy z pokrzywdzonym lub przynajmniej na cielesnym i mającym seksualny charakter zaangażowaniu ofiary. Zachowanie w postaci obnażania się i onanizowania w obecności małoletnich dziewcząt nie należy do zachowań wypełniających znamię przestępstwa z art. 200§1⁶⁴.

W korelacji z pojęciem czynu nierządowego, inna czynność seksualna należałaby do zakresu znaczeniowego tego pojęcia⁶⁵. Natomiast w obliczu kodeksu karnego z 1997 r., inna czynność seksualna jest wbrew pozorom trudna do ścisłego zdefiniowania. Należać do niej będzie z pewnością dotykanie narządów płciowych ofiary, choćby odbywało się to przez ubranie bądź zmuszanie do wykonania aktu masturbacji⁶⁶ lub też wykonania innych czynności o charakterze seksualnym⁶⁷. Ogólnie rzecz ujmując, inna czynność seksualna zawsze ma związek z życiem płciowym. Czy określić ją jako działanie bądź zaniechanie, służy ona zaspokojeniu seksualnemu sprawcy i łączy się z zaangażowaniem narządów płciowych małoletniego⁶⁸. W kwalifikacji zachowania jako inna czynność seksualna, istotnym warunkiem są intencje po stronie sprawcy, jak również uwarunkowania kulturowe. Inaczej ocenione będzie bowiem całowanie pośladków małego dziecka przez matkę lub ojca; a inaczej pocałunki mężczyzny wobec małoletniego, które kierowane są motywem pobudzenia natury seksualnej⁶⁹.

⁶¹ M. Flemming, M. Królikowski, B. Michalski, W. Radecki, R.A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Część szczególna...*, s. 959–960.

⁶² Wyrok SA w Katowicach z 19 kwietnia 2007 r., II Aka 40/07, KZS 2007, nr 11, poz. 25.

⁶³ Wyrok SN z 24 czerwca 2008 r., III KK 47/08, LEX nr 438423.

⁶⁴ Wyrok SN z 5 kwietnia 2005 r., III KK 187/04, LEX nr 148234.

⁶⁵ Wyrok SN z 11 października 1933 r., II K 847/33, OSN(K) 1934/1/7.

⁶⁶ R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2007, s. 332.

⁶⁷ M. Bojarski, M. Filar, W. Filipkowski, O. Górniok, S. Hoc, P. Hofmański, M. Kalitowski, M. Kulik, L.K. Paprzycki, E. Pływaczewski, W. Radecki, Z. Sienkiewicz, Z. Siwik, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, *Kodeks karny. Komentarz...*, s. 817.

⁶⁸ D. Milewicz-Bednarska, *Ustawowe znamiona...*, s. 58.

⁶⁹ M. Filar, *Seksualne wykorzystywanie dzieci w świetle polskiego kodeksu karnego (na tle porównawczym)*, [w:] *Wykorzystywanie seksualne dzieci. Teoria – badania – praktyka*, red. M. Sajkowska, Warszawa, s. 35–54.

W przeciwieństwie do uregulowania w kodeksie karnym 1997 r., czyn niezgodny i czyn lubieżny były przestępstwami formalnymi, przy których na kwalifikację nie wpływał stopień zakłócenia rozwoju nieletniego w wyniku takiego czynu⁷⁰. Tak w przypadku art. 176 kodeksu karnego z 1969 r., czyn zabroniony w postaci czynu lubieżnego jest przestępstwem abstrakcyjnego narażenia dobra chronionego na niebezpieczeństwo. I żaden skutek nie należy do jego znamion strony przedmiotowej. Niewystąpienie bowiem żadnego skutku, żadnego uszczerbku na zdrowiu psychofizycznym dziecka w żadnym stopniu nie wpływa na penalizację zachowania. Jest prawnie irrelewantne. Mógł natomiast mieć wpływ na wymiar kary, ale nie wpłynąłby na inną kwalifikację prawną⁷¹. Natomiast czyn zabroniony z art. 200 § 1 kodeksu karnego z 1997 r. to przestępstwo skutkowe⁷². Czyn zabroniony zostaje dokonany z chwilą, gdy małoletni zostaje doprowadzony do stosunku seksualnego albo do poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej⁷³.

Jeśli chodzi o znamiona strony podmiotowej, w przypadku każdej kodyfikacji, o której była mowa, mamy do czynienia z umyślnością w zamiarze *dolus directus* albo *dolus eventualis*. Wystarczy, że sprawca przewiduje ewentualność wieku osoby małoletniej i na tę ewentualność się godzi⁷⁴. Na czyn popełniony w zamiarze ewentualnym może wskazywać wyzywający wygląd ofiary, sposób zachowania, pozorność dojrzałości i rozwoju⁷⁵.

Znamiona określające typy czynów zabronionych wprowadzonych ustawą z 5 listopada 2009 r.

Jak już wyżej wspomniano przy omawianiu znamienia doprowadzenia, ustawą nowelizacyjną z 18 marca 2004 r., która weszła w życie 1 maja 2004 r.⁷⁶, dokonano zmiany polegającej na wykreśleniu znamienia „doprowadza”, skreślono § 2 niniejszego przepisu, jak również dokonano zmian w art. 202 k.k. z 1997 r., który reguluje kwestię treści pornograficznych również wzięwszy pod uwagę osobę małoletnią⁷⁷. Mianowicie, m.in., w § 4 art. 202 k.k. z 1997 r. uwzględniono penalizację utrwalania, sprowadzania, przechowywania, posiadania treści por-

⁷⁰ I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie...*, s. 418.

⁷¹ Wyrok SN z 12 września 1997 r., SN V KKN 306/97, „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 3, s. 4.

⁷² M. Flemming, M. Królikowski, B. Michalski, W. Radecki, R.A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Część szczególna...*, s. 1060.

⁷³ M. Rodzynekiewicz, *Kodeks karny. Część szczególna*, red. A. Zoll, t. 2, Kraków 2006, s. 555.

⁷⁴ *Prawo karne. Część szczególna*, red. W. Świda..., s. 237.

⁷⁵ R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz...*, s. 339.

⁷⁶ Ustawa z 18 marca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks karny, ustawy Kodeks postępowania karnego oraz ustawy Kodeks wykroczeń, Dz.U. Nr 96, poz. 626.

⁷⁷ M. Bojarski, J. Giezek, Z. Sienkiewicz, *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2006, s. 462–463.

nograficznych z udziałem osoby małoletniej⁷⁸. Kolejno, w wyniku nowelizacji z 27 lipca 2005 r.⁷⁹ zwiększono wymiar kary w art. 200 § 1 k.k. z od roku do 10 lat na od 2 lat do lat 12, oraz w § 2 niniejszego przepisu zawarto regulację czynu pod postacią prezentowania małoletniemu wykonania czynności seksualnej⁸⁰.

Ostatnio dokonaną zaś nowelizacją, która weszła w życie 8 czerwca 2010 r.⁸¹, wprowadzono nowe typy czynów zabronionych w postaci nawiązania kontaktu z małoletnim w celu popełnienia przestępstwa przeciwko obyczajności lub seksualności w art. 200a k.k. z 1997 r. oraz w art. 200b k.k. propagowania lub pochwalania pedofilii⁸².

Pierwszy z wymienionych typów czynów zabronionych, wprowadzonych ustawą nowelizacyjną z 5 listopada 2009 r., znalazł miejsce w przepisach kodeksu karnego w wyniku potrzeby dostosowania karnoprawnych uregulowań do Konwencji Rady Europy z Lanzarote o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, którą to Polska podpisała 25 października 2007 r. Wskazany typ czynu zabronionego znany jest również jako *grooming*⁸³. W kodeksie karnym został on sformułowany w następujący sposób:

Art. 200a. §1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmiierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmiierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2⁸⁴.

Przedmiotem ochrony w przypadku niniejszego przepisu jest wolność seksualna, co wynika z systematyki rozdziału XXV k.k., w którym to znalazł on miejsce. W większości interpretacji niniejszego przepisu przeważa pogląd, że penalizacji podlegają czynności przygotowawcze i stanowią one przestępstwo *sui*

⁷⁸ D. Milewicz-Bednarska, *Ustawowe znamiona...*, s. 52.

⁷⁹ Ustawa z 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy Kodeks karny, ustawy Kodeks postępowania karnego, ustawy Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. Nr 163, poz. 1363.

⁸⁰ D. Milewicz-Bednarska, *Ustawowe znamiona...*, s. 52.

⁸¹ Ustawa z 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy Kodeks karny..., Dz.U. Nr 206, poz. 1589.

⁸² M. Flemming, M. Królikowski, B. Michalski, W. Radecki, R.A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Część szczególna...*, s. 1071–1081.

⁸³ A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Cwiakalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, W. Wróbel, M. Szewczyk, *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2: *Komentarz do art. 117–277 k.k.*, red. A. Zoll, Warszawa 2013, s. 781–782.

⁸⁴ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny*, Dz.U. Nr 88, poz 553 ze zm.

*generis*⁸⁵. Jest to pogląd niewątpliwie trafny, zważając na konstrukcję znamion. Intencją ustawodawcy była penalizacja tych czynów, które jeszcze przed wskazaną nowelizacją stanowiły bezkarne przygotowanie do popełnienia czynów związanych z pedofilią. I tak, kolejno w §1 niniejszego przepisu czynność sprawczą określają zachowania, które polegają na celowym wytworzeniu warunków sytuacyjnych poprzez zmierzanie do spotkania z małoletnim przy użyciu wskazanych w przepisie środków, przy czym sprawca oddziałuje przy użyciu sieci telekomunikacyjnej lub teleinformatycznej. By doszło do realizacji znamion zawartych w art. 200a k.k. nie jest konieczne, aby sprawca w wyniku wskazanych działań spotkał się z małoletnim, ponieważ w istocie chodzi o zmierzanie do spotkania z nim. Dla kwalifikacji czynu na podstawie niniejszego przepisu dochodzi już w momencie obiektywnego ustalenia, że sprawca faktycznie do spotkania z małoletnim zmierzał⁸⁶. Tak więc, chyląc się w kierunku opinii M. Małeckiego, wokół wyrażenia czasownikowego „zmierza” jako czynności niedokonanej, pojawia się wiele wątpliwości co do wskazania momentu dokonania czynu zabronionego. Autor trafnie zauważa płynną granicę usiłowania i dokonania, którym zgodnie z interpretacją przepisu powinno być spotkanie z małoletnim, to znaczy osiągnięcie celu, w jakim sprawca zmierza⁸⁷. Występek ten jednak zostaje zaliczony do przestępstw formalnych, do jego popełnienia dochodzi bez względu na nastąpienie skutku⁸⁸. W związku z powyższym ten typ czynu zabronionego należy zaliczyć do kategorii przestępstw abstrakcyjnego narażenia na niebezpieczeństwo dobra prawnego, czym jest, jak wspomniano wyżej, wolność seksualna małoletniego.

Natomiast w §2 art. 200a k.k. penalizacji podlega zachowanie polegające na złożeniu małoletniemu propozycji związanej z wykonaniem wskazanych w przepisie czynności. Pojęcie propozycji w piśmiennictwie czasem sprowadzane zostaje do nakłaniania, poprzez zasugerowanie właśnie takiego charakteru czynności sprawczej z uwagi na motywację sprawcy skłonienia małoletniego do wyrażenia zgody na czynności wskazane w przepisie⁸⁹. Wykładnia językowa tego uregulowania budzi wątpliwości, jednakże przyjęć należy, że zarówno propozycja, jak i nawet żądanie, które jakoby w swej formie miałyby małoletniemu nie pozostawiać możliwości samodzielnego wyboru, wobec braku jednoznaczności wykładni językowej, oceniane będą w taki sam sposób. Omawiana propozycja stanowi jakoby pierwszą czynność podejmowaną przez sprawcę, kolejną nato-

⁸⁵ M. Małecki, *Granice usiłowania przestępstw pedofilskich w świetle art. 200a §1 i §2 k.k.*, „Przeгляд Sądowy” 2011, nr 6, s. 50–51.

⁸⁶ A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Ćwiąkalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, W. Wróbel, M. Szewczyk, *Kodeks karny...*, s. 789.

⁸⁷ M. Małecki, *Granice usiłowania przestępstw pedofilskich w świetle art. 200 a§1 i §2 k.k.*, s. 54–55.

⁸⁸ M. Flemming, M. Królikowski, B. Michalski, W. Radecki, R.A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Część szczególna...*, s. 1075.

⁸⁹ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz...*, s. 459.

miast stanowi samo zmierzanie do realizacji owej propozycji już złożonej małoletniemu. Nie bez powodu pojawiło się określenie tego typu czynu zabronionego jako typ „podwójnie formalny”⁹⁰.

W literaturze przeważają głosy krytykujące konstrukcję przepisu. Jednoznacznie stwierdza się, że penalizacja znacznie przekracza międzynarodowe zobowiązania⁹¹, oraz że w istocie wprowadzona została niepotrzebnie, a przy tym zawiera liczne wady konstrukcyjne co do znamion co prowadzi do trudności w odszukaniu ich desygnatów. W efekcie słusznym wydaje się podanie wprowadzenia niniejszego typu czynu zabronionego o tej właśnie konstrukcji „w wątpliwość”⁹².

Kolejnym typem czynu zabronionego, wprowadzonego ustawą nowelizacyjną z 5 listopada 2009 r., jest propagowanie pedofilii, w ustawie sformułowany w następujący sposób: „Art. 200b. Kto publicznie propaguje lub pochwała zachowania o charakterze pedofilskim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”⁹³.

W przypadku tego przepisu konstrukcja ze względu na znamiona rodzi wątpliwości dla dogmatyki prawa karnego. Wprowadzenie typu uwarunkowane było celem ustawodawcy w postaci zwalczania zjawiska pochwalania lub propagowania tzw. pozytywnej pedofilii. Mimo słusznego obranego kierunku w zakresie ochrony, przede wszystkim obyczajności, konstrukcja przepisu zdaje się stwarzać niebezpieczeństwo dla wolności wypowiedzi, a przede wszystkim dla badań naukowych. Ustawie bowiem znane jest przestępstwo z art. 255 §1 k.k., polegające na publicznym pochwalaniu popełnienia przestępstwa. Niewątpliwie do wypełnienia znamion tego czynu zabronionego dochodziłoby również w przypadku pochwalania przestępstwa z art. 200 §1 k.k.⁹⁴. Wskazane w przepisie art. 200 b k.k. „zachowanie o charakterze pedofilskim” nie ma odniesienia w literaturze, pozostawia wiele wątpliwości przy wykładni, brak bowiem możliwości zamknięcia jej w obrębie tego znamienia określonych, ściśle sprecyzowanych zachowań.

Słusznie podnosi J. Warylewski, podając liczne przykłady autorów literackich, których bohaterami są dzieci, twierdzeń specjalistów w dziedzinie seksuologii, niekoniecznie rygorystycznie oceniających skutki zjawiska tzw. pedofilii, jak również postaci malarzy, artystów prezentujących w swoich pracach postaci dzieci, w formie sugerującej pochwalanie skłonności seksualnej do osób małoletnich. W zamierzeniu ustawodawcy było niewątpliwie zwalczanie zamieszczania

⁹⁰ A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Ćwiąkalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, W. Wróbel, M. Szewczyk, *Kodeks karny...*, s. 802.

⁹¹ M. Flemming, M. Królikowski, B. Michalski, W. Radecki, R.A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Część szczególna...*, s. 1073.

⁹² A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Ćwiąkalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, W. Wróbel, M. Szewczyk, *Kodeks karny...*, s. 787.

⁹³ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.

⁹⁴ R. Krajewski, *Przestępstwo publicznego propagowania lub pochwalania zachowań o charakterze pedofilskim*, „Przełęcz Sądowy” 2011, nr 6, s. 43–44.

informacji o tzw. pozytywnej pedofilii w Internecie, jednak należy przyjąć, że nastąpiło zbyt daleko idące posunięcia w procesie tworzenia typu czynu zabronionego, w wyniku niedookreśloności sformułowanych znamion oraz zbyt szeroko zakreślenia nimi penalizacji zachowań, co przynieść w efekcie może trudności w stosowaniu wymienionych uregulowań⁹⁵.

Podsumowanie

W ciągu kolejnych kodyfikacji unormowania karnoprawne dotyczące zjawiska tzw. pedofilii zawsze znajdowały w nich swoje miejsce. Małoletni nie pozostawali bez ochrony wolności seksualnej oraz prawidłowego rozwoju psychoseksualnego. Aby jednak ochrona ta była wystarczająca, niepozostawiająca pewnych zachowań jako niekaralne, ustawodawca używał odpowiednich w swoim przekonaniu określeń, sformułowań. Praca ta miała na celu przedstawienie znamion, jakie ustawodawca ten odnosił bezpośrednio do skłonności seksualnych względem osoby małoletniej na przestrzeni ostatniego 80-lecia. Ostatnia nowelizacja z 5 listopada 2009 r., w której ustawodawca podjął stypizacji czynów zabronionych, jakie miałyby być dostosowane odpowiednio do postępującego rozwoju w zakresie techniki, jak również niewątpliwie ujawniania licznych przypadków tego zjawiska, zdaje się być nie do końca udaną. Być może skuteczniejsza walka z pedofilią polegałaby na staranniejszym przemyśleniu zasad tworzenia typów czynów zabronionych, pod względem określoności znamion przede wszystkim, aby nie powstawały sytuacje wątpliwości w ich stosowaniu. Praca niniejsza nie wyczerpuje wszelkich aspektów procesu tworzenia typów czynów zabronionych w zakresie zjawiska tzw. pedofilii, jednakże jej głównym celem było zwrócenie uwagi na problem, jakim jest niewątpliwie potrzeba bardziej umiejętnego i pozwalającego na skuteczniejsze stosowanie – dobieranie określeń, sformułowań, co w efekcie da właściwy obszar penalizacji.

⁹⁵ M. Flemming, M. Królikowski, B. Michalski, W. Radecki, R.A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Część szczegółowa...*, s. 1078–1079.